

Valami okból nagyon siettették, már ápri-lisban lezavarták a ballagásokat, hogy május első hetében elkezdődhessenek az érettségi vizsgák a maguk teljes színvázlatában: előre hozott érettségi, emeltszintű érettségi, középszintű érettségi, alulértelt, előértelt és utóértelt érettségi stb. Az idén ugyan - (eddig) - még nem volt napirenden semmi olyan botrány, amelyhez a Gyurcsány-kormányzat alatt hozzászokhattak tanárok és nebulók egyaránt - tétellopások, internetes megoldási javaslatok, pénzért árult tételek, idő előtt felbontott borítékok, netán megoldhatatlan matematikai feladatok -, csupán egy lebegtetett közlekedési bérsztrájk nehezítheti meg esetleg az ifjak iskolába jutását, de ezt majd megoldja Hiller Kuno. (Ah, ezer bocsánat, tudom, hogy Hiller nem Kuno, de újabban keverem őt egykori elődjével, Klebelsberg gróffal, merthogy olyan eredményes ő is. Sőt...)

Valójában nem szívesen írok az érettségiről, mivel környezetemben sok kritikát kaptam már kiállhatatlan, konzervatív nézeteim miatt, melyek alapján a mai fiatalság tudásszintjét - azaz érettségi fokát, amit Szabó Dezső kedvenc szóhasználatával valószínűleg "klorofilosnak", vagyis zöldnek minősítene - állítólag kevés empátiával értékelgetem, ha éppen nincs jobb dolgom. Talán így van, talán nincs, mindegyre engem fenemód zavar, hogy egy 18 éves maturandusznak még véletlenül sem lehet olyan általános, elemi műveltségi kérdést feltenni, amire tudná a választ. Például azt, hogy kortársa volt-e Berzsenyi Stendhálnak, netán Homérosz vagy Ho-ratiusz élt előbb? És bizony ennek semmi köze sincs az én empátiadeficitemhez. Egy biztos: ha szigorú vagyok is, nem a gyerekekre neheztelek. Ők ugyanis nem okai, vi-szont első számú áldozatainak az oktatáspolitikának, amely közel két évtizeddel a kommunizmus bukása után egy Ancsel Éva-idézet értelmezését adja meg érettségi tételként 2008 nyarán! Gratulálunk, Hiller elvtárs, ön igazán megdolgozik a miniszteri pénzéért. Gyanítom, ha minden így megy tovább, néhány év múltával Rudas László Állam és demokrácia című politikai alapvetésének méltatása lesz a magyar érettségi előfeltétele.

Itt tegyük félre a tréfát és járjuk körül a kérdést: valójában indokolt-e, s ha igen, mennyiben az én állandó szemrehányás-özönöm a fiatalság fájdalmas műveletlensége miatt? Elismerem, noha ez ellenem szól, de amióta világ a világ, a később jött nemzedékek rendre felróják utódaiknak, hogy azok linkebbek, felületesebbek, erkölcstelenebbek, felelőtlenebbek, tudatlanabbak, hitetlenebbek, mint ők. Ki ne ismerné az idősödő Cicero szomorú felsóhajtását: "Micsoda idők, micsoda erköl-csök!" De jóval ő előtte már az ószövetségi Biblia prófétái papoltak-e másról az ókor évezredein át, mint az egyre romló és romlottabb korok, egyre mélyebbre süllyedő generációk bűneiről és azok várható következményeiről - hacsak meg nem javulnak persze. Úgy tűnik, hogy az emberi élet egy bizonyos fokán túl a gondolkodó elme hajlamossá válik a túl szigorú kritikára az utána jövők megítélésében. Éppenséggel akár ide is sorolhatnám a saját dohogásomat, de tartok tőle, ezzel maga a lényeg maradna ki.

Ha már emlegettem Berzsenyit, most idéznék is tőle egy éppen kétszáz éves gondolatot: Romlásnak indult hajdan erős ma-gyar! / Nem látod, Árpád vére miként fájul? Igen, igen, természetesen ő is korholja a korát, mert az csúszik lefelé. Néhány évtizeddel később Kölcsey is ezt teszi a Husztban, melynek első sora így hangzik: Bús düledékeiden, Husztnak romvára, megállék. Nem véletlenül idéztem ezeket a sorokat, ugyanis úgy vélem, lényegileg itt jól megmarkolható a különbség, amely a Berzsenyi-Kölcsey-féle aggodás és a 40 év kommunista butítás után a Fodorok-Magyarok-Pokornik-Görgeyk-Bozókik-Hillerek miniszteri gyámkodásával kongó üresre takarított ifjú fejek feletti felháborodás között igenis kimutatható.

A különbség lényegét abban látom, hogy a zsidó próféták, az antik Cicero, a magyar Berzsenyi

vagy Kölcsey, amikor figyelmeztetnek a színvonaleresésre, mivel egy folyamatnak az elején voltak, még tisztán látták, tudták, hogy mihez képest romlik, ami romlik: önmagát bizonyító tényként élték át a romlást. Berzsenyi még "látta" az eredeti állapotot, és azt, hogy az mivé fajult. Kölcsey még felkereste az egykor erős ma-gyar élet időközben rommá lett helyszínét, és evidenciaként érzékelhette a tragikus változást. De mit gondoljon egy ma érettségiző fiatal, ha találkozik a talán nyers, de valós summázattal: műveletlen vagy. Zavartan szorongatja laptopját, és nem tud még reagálni sem erre a vádra, mert fogalma sincs, hogy mihez képest műveletlen. Nincs összehasonlítási alapja sem, már rég kiemelték őt abból az egyetemes, keresztény, európai kulturális koordinátarendszerből, melynek segítségével tájékozódhatna a műveltség világtájairól, irányultságairól, és arról, hogy ő most éppen hol van ebben, merről indult, merre tart, hova fog és hova nem fog megérkezni.

De megint csak nem ő a hibás. Számoljunk utána: egy mai 18 éves 1990-ben született, tehát már a rendszerváltozás után, igaz, szülei, de még nagyszülei is a bolsevista diktatúra legkülönbébb kreációi. A tanárai pedig - főleg, ha fiatalabbak voltak - már a harmadik generációs marxista pedagóguskirajzás eredményei, ami tökéletesen meg is határozza a műveltségüket. Vagyis, ezek a szigorú szellemi diétán ki-nevelt, pártállamilag fémjelzett irodalom-, történelem-, filozófiatanárok még akkor sem tudnának neki valós tudást adni - hiszen nekik sincs! -, ha élhetnének a szabadsággal, és a minisztérium nem gátolná ezt meg. Csakhogy meggátolja, és ezt a gátló tevékenységet a legszellemesebb módon kódolja a közéletben: nemzeti alaptanterv, oktatási reform, praktikus tudás, EU-s irányelvek, uniós kompatibilitás stb. A lényeg az, hogy a nemzet fiatal felnőttei, a jövő évtizedek apái és anyái ne legyenek képesek önálló gondolkozásra, ítélethozatalra, saját értékrend felállítására és megvalósítására, és egyáltalán ne legyen igényük szellemi teremtésre, elvont gondolkodásra, kiértékelésre, a múlt és a jelen összevetésére. És majd ha eljön az ideje, a gyermekeiket se próbálják nevelni, bízzák ezt a bölcsődétől az egyetemig a "szakemberekre". Olyanokra, mint Hiller.

Van a bonmot nagymesterének, Oscar Wilde-nek egy mondata, amit szívesen idézek e helyütt: "Színház az egész világ, a szereposztás viszont pocsék". Hát igen, úgy tűnik, ez már hagyománnyá válik a mo-dern Európában. Nálunk például Gyurcsányra írták ki a kormányfői szerepet, a művelődési miniszterét meg egy Hiller nevű, pösze amatőrre.

Egy biztos: előbb-utóbb véget ér a darab, de önöket nem fogják visszatapsolni, uraim.

Szócs Zoltán